

ŐRSÉG — TÉGLA — ÉPÍTÉSZET

AZ ŐRSÉGBEN, HA AZ IDŐ ÉS AZ EGYMÁSRA RAKÓDOTT TALAJRÉTEGEK MÉLYÉRE ÁSUNK, AZT TALÁLJUK, HOGY AZ ÓIDEI ALAPHEGYSÉGEN A FÖLDTÖRTÉNETI KÖZÉPIDŐBEN KELETKEZETT TENGEREK — UTOLJÁRA A PANNON-TENGER — ÜLEDÉKEI FEKSZENEK, MAJD AZ ALPOKBÓL ÉRKEZETT FOLYÓVÍZI HORDALÉK KAVICSTAKARÓJA KÖVETKEZIK. E KAVICSRÉTEGET A PLEISZTÓCÉN ELJEGESEDESEK KÖZÖTTI SZAKASZOKBAN AGYAG BORÍTOTTA BE. MA EZ ADJA A VIDÉK JELLEGZETES TALAJFELSZÍNÉT. ÉBBŐL A TÁJBÓL, AZ ITT TALÁLT ANYAGOKBÓL FORMÁLÓDOTT AZ A KULTÚRA, AMI IDE VONZOTT, S HUSZONÖT ÉVE ITT TART.

Mária Terézia erdőrendtartást szabályozó, 1769. évi „faizási” törvénye előírta a fával való szigorú takarékoságot, s ennek nyomán a faépítkezés a Dunántúlon is háttérbe szorult. Bár az őrségi falvakban még később is épültek fából lakóházak, gazdasági épületek, a 19. század második felére kibontakozó polgárosodás, a kulturális és gazdasági hatások, az építőanyag és építőtechnika változása átalakította a vidék építészeti arcát. Az 1870-es években az Őrség falvaiban olasz

téglaégető vendégmunkások jelentek meg, az első téglaházakat pedig stájer kőművesek emelték. A vándorkőművesek és néhány idetelepült mester keze nyomán épültek a hajdani zsúptetős boronaházak helyére „sindő”-tetős (cseréptetős) téglaházak, bejáratuk előtt oszlopokon nyugvó kiugró tornáccal, az ún. „kódisállás”-sal. Megújultak a gazdasági épületek is, az istállók boltozott mennyezetet, bejáratuk elé pedig téglalábakra boltozott tornácot kaptak.

SZENT PÉTER APOSTOL PLÉBÁNIAEMLÓM AZ ÁRPÁD-KORBÓL

Őriszentpéteren áll Szent Péter apostolnak, a falu védőszentjének szentelt 13. századi, feltehetően 1230 körül épült, majd késő gótikus szentéllyel bővített, téglából emelt plébániatemplom. Egyhajós, nyugati tornyos, köríves záródású szentéllyel, falain kívül-belül freskőtöredékekkel. Különösen értékes a déli homlokzat bélétes kapuja, az ívsoros farkasfogas párkányok, a falakat tagoló lizénák, belül a késő gótikus szentségtartó. A templom közelében kerültek elő a középkori téglaegető kemence maradványai.

Az őrségi falvak építészetében a téglahasználattal, a kívülről jött minták elterjedésével új korszak kezdődött. A homlokzatokon párkányok, tagozatok, a sarkoknál kváderezés, az ablakok körül vakolt díszek is megjelentek. A lábas pajták, az istállók viszont többnyire vakolatlanok maradtak, díszüket a falazott szellőzők

és a vidék középkori templomairól lemásolt párkányok, farkasfogsorok adják. Ezek őrizték legtovább a korábbi korok építészetének egyszerűségét, tiszta szellemiségét.

U. Nagy Gábor
Ybl-díjas, Kós Károly-díjas,
Príma-díjas építész

A díszítés mindig fontos „eseményekhez” kötődik egy házon, legyen az szerkezethez tartozó, mint egy oromfal lezárása vagy praktikus, mint a falazott szellőzők. A legtalányosabbak mégis a művészi felépítésű, ún. architektónikus díszek — párkányok, lizénák, nyílászkeretek —, melyek ha elveszítik arányosságukat, vagy túljátsszák szerepüket — groteszkké, komikussá válnak. A szerepét veszített dísz csak pusztán cífraság.

